

XXVII Sesja Sekcji Petrologii Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego Rudy k. Rybnika, 20–23.10.2022

XXVII Sesja Sekcji Petrologii Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego odbyła się w dniach 20–23.10.2022 r. w Rudach k. Rybnika. Została ona zorganizowana przez Sekcję Petrologii Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego (PTMin) oraz pracowników Instytutu Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (UŚ). Na miejsce konferencji został wybrany Poczysterski Zespół Klasztorno-Pałacowy, w którym zostaliśmy przyjęci z prawdziwie śląską gościnnością. Pracom Komitetu Organizacyjnego przewodniczyła dr hab. Justyna Ciesielczuk (prof. UŚ), a funkcję sekretarza pełniła dr Anna Abramowicz. Tematem wiodącym były skały płonne w aspekcie geologicznym, antropogenicznym, laboratoryjnym i kosmicznym – *Gangue rocks: insights from nature, anthropogene, laboratory, and Solar System*. 85 naukowców (ryc. 1) z 7 krajów zaprezentowało wyniki badań z różnych dziedzin petrologii, mineralogii, geochemii i pokrewnych dyscyplin naukowych na 44 wykładach i 29 posterach zebranych w 9 sesji tematycznych. Konferencja była prowadzona w języku angielskim.

Spotkanie uroczyste otworzyła Justyna Ciesielczuk (ryc. 2), prezes Sekcji Petrologii PTMin, wraz z dr. hab. Jakubem Kierczakiem, prof. Uniwersytetu Wrocławskiego, prezesem Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego. Pierwsze trzy piątkowe sesje naukowe, prowadzone kolejno przez prof. Leszka Marynowskiego, prof. Monikę Fabiańską i dr. hab. Dariusza Więclawa, prof. Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, były poświęcone tematowi wiodącemu. Zaproszone prelegentki: dr Joana Ribeiro, assis. prof. (University of Coimbra & University of Porto, Portugalia), dr Zlatka Milakovska, assoc. prof. (Bułgarska Akademia Nauk, Bułgaria), dr Eva Geršlová, assoc. prof. (Masaryk University, Czechy) oraz zespół z UŚ w Katowicach w składzie: Monika Fabiańska, Justyna Ciesielczuk, dr hab. Magdalena Misz-Kennan, prof. UŚ, Anna Abramowicz, dr Adám Nádudvari i Dariusz Więclaw przedstawili problemy samozagrzewania i samozapalania zwałowisk po eksploatacji węgla kamiennego, wpływu tych procesów na

Ryc. 2. Justyna Ciesielczuk otwiera XXVII Sesję Petrologii Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego w Poczysterskim Zespole Klasztorno-Pałacowym w Rudach k. Rybnika. Fot. W. Bartz

środowisko, wraz ze sposobami badania i prowadzenia eksperymentów symulujących. Rozszerzeniem głównego tematu konferencji była, przygotowana przez jej organizatorów, wystawa dotychczasowych osiągnięć zespołu w postaci publikacji w wiodących czasopismach naukowych i 5-tomowym *Atlas of Coal and Peat Fire*, wybranych posterów dyskutowanych na konferencjach: ICCP, TSOP, AIMOG, EMC, Goldschmidt i in., reprezentatywnych okazji węgla i skał płonnych oraz analizowanych próbek. Wystawa miała na celu przedstawienie złożoności i wieloaspektowości badanej problematyki, łączącej specjalistów wielu dziedzin nauki sięgających nawet poza geologię, którzy rozwiązują problem badawczy, ważny z naukowego, środowiskowego i aplikacyjnego punktu widzenia. Czwartą, ostatnią piątkową sesję poprowadził prof. Tomasz Bajda (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie). Była ona poświęcona skałom metamorficznym, diagramom fazowym, termobarometrom, ścieżce P-T i geochronologii.

Ryc. 1. Uczestnicy XXVII Sesji Sekcji Petrologii Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego w Rudach. Fot. archiwum

W połowie dnia gospodarze romańsko-gotyckiego Pocysterskiego Zespołu Klasztorno-Pałacowego w porywający sposób zapoznali nas z historią opactwa. Dzień zakończył śląski wieczór, który był okazją do zapoznania się z bogatą kulturą regionu. Legendy po śląsku opowiadała Danuta Ejmocka, a górnicze pieśni wygrywał na akordeonie i śpiewał Tadeusz Strassberger.

Konferencyjna sobota (3. dzień spotkania) rozpoczęła się sesją prowadzoną przez dr. Jakuba Ciążełę (Polska Akademia Nauk), współorganizowaną przez *Commission on Ore Mineralogy of the International Mineralogical Association*. Zaprezentowano problemy złożowe związane z ofiolitem, masywem perydotytowym, strefą przejściową pomiędzy skorupą oceaniczną a płaszczem ziemskim, Grzbietem Śródatlantyckim oraz meteorytami marsjańskimi. Szósta sesja naukowa była poświęcona petrochronologii i mineralizacji REE. Prowadził ją prof. Jarosław Majka (Uppsala University, Szwecja & Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), a uświetnił proszonym referatem prof. Urs Klötzli (University of Vienna, Austria). Siódma sesja poprowadzona przez dr. hab. Jacka Szczepańskiego, prof. Uniwersytetu Wrocławskiego, była poświęcona skałom płaszczu ziemskiego, strefom subdukcji i metaryolitom. Sesję popołudniową, poprowadzoną przez J. Ciesielczuk, rozpoczął proszony referat dr. Bojana Otoničara (Instytut Krasu, Słoweńska Akademia Nauk i Sztuk, Słowenia) na temat speleogenezy i procesów dedolomityzacji zachodzących w skałach węglanowych, po którym została zaprezentowana mineralogia szaty naciekowej. Ponadto przedstawiono problem zanieczyszczenia powietrza oraz magmatyzm i działalność hydrotermalną. Ostatnią, dziewiątą sesję poświęconą perydotytom, eklogitom i gnejsom poprowadził prof. Jacek Puziewicz (Uniwersytet Wrocławski), inicjator i wieloletni organizator Sesji Petrologii PTMin.

Uzupełnieniem wykładów były prezentacje posterowe, które eksponowano przez całe dwa dni konferencji oraz dyskutowano podczas dedykowanej, popołudniowej sesji w drugim dniu spotkania. W tej formie kontynuowano temat wiodący konferencji: *Gangue rocks: insights from nature, anthropogene, laboratory and Solar System*, prezentując zachowanie roślinności na hałdach w miejscach zapożarowanych, geochemię, petrologię i mineralogię

Ryc. 3. Laureaci nagród za najlepsze prezentacje: Małgorzata Nowak (pierwsza z lewej) i Tomasz Bajda (pierwszy z prawej) oraz najlepsze postery: Dorota Staneczek (druga z prawej) i Anna Potysz (druga z lewej) z przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego – Justyną Ciesielczuk (w środku). Fot. S. Ilnicki

palących się odpadów po eksploatacji węgla kamiennego oraz datowanie kopalnych pożarów pokładów węgla kamiennego. Ponadto przedstawiono procesy wietrzenia chemicznego i biologicznego odpadów pohutniczych, biomarkery, mikroorganizmy w węglu brunatnym, gleby, pył uliczny oraz badania eksperymentalne. Spektrum tematyki prezentowanej na posterach było rozszerzone o wyniki badań nad andezytami, granitoidami, pegmatytami, ksenolitami płaszczu Ziemi, lakkolitami, paragnejsami, ofiolitami oraz skałami osadowymi, takimi jak węgle brunatne i kamienne, piaskowce czy skały węglanowe. Prezentowano również speleogenezę, geochemię wód termalnych, geochronologię, migrację metali, tworzenie się złóż, ewolucję tektoniczną terranów, uskoki sejsmogeniczne, detrytyczne cyrkonie, czy automorficzne turmaliny. Materiał badawczy prezentowany na konferencji pochodził przede wszystkim z Polski, a ponadto z Peru, Słowenii, Szwecji, Czech, Bułgarii, Portugalii, Omanu, Hiszpanii, Rumunii, Grenlandii oraz Antarktydy.

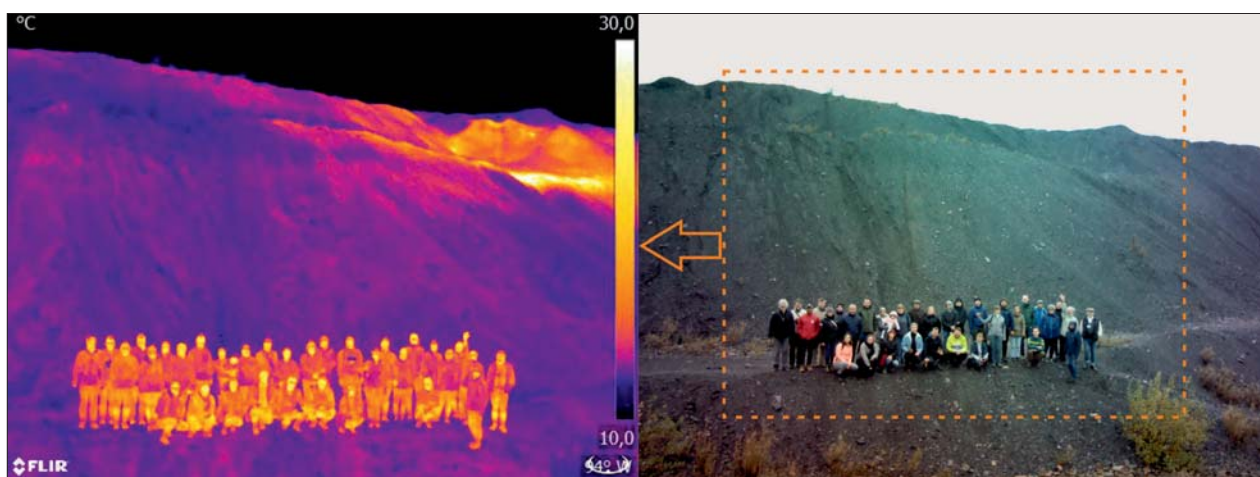
Podczas konferencji odbyło się spotkanie zarządu Sekcji Petrologii PTMin, a po nim spotkanie otwarte Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego, na których dyskutowano aktualne problemy towarzystwa i ustalano organizatora kolejnej, XXVIII Sesji Petrologii PTMin.

Tradycyjnie nagrodzono najlepsze prezentacje ustne i posterowe. Wyboru dokonała komisja złożona z członków komitetu naukowego konferencji oraz zarządu Sekcji Petrologii PTMin. Nagroda im. Ryszarda Kryzy dla młodych badaczy trafiła do Małgorzaty Nowak (Uniwersytet Wrocławski) za najlepszą prezentację ustną oraz Doroty Staneczek (UŚ w Katowicach) za najlepszy poster. Nagrody organizatorów przyznano Tomaszowi Bajdzie (AGH) za najlepszą prezentację ustną oraz Annie Potysz (Uniwersytet Wrocławski) za najlepszy poster (ryc. 3). Sobotni wieczór uświetnił koncert *The Music of Bach and Schubert from the Guitar's Perspective* w wykonaniu Marcina Ciesielczuka – bas-baryton oraz Waldemara Kernerera – gitara klasyczna.

Podczas konferencji odbyła wycieczka terenowa na palące się zwałowisko odpadów po eksploatacji węgla kamiennego Anna-Wrzosy w Pszowie z widokiem na największą w Polsce hałdę Szarlota w Rydułtowach (ryc. 4). Historię obydwu zwałowisk, problemy związane z ich usypywaniem oraz wietrzeniem odpadów w trakcie ich depozycji przedstawiła M. Fabiańska. Rodzaje deponowanego węgla i problem samozapalania się hałd omówili M. Miszk-Kennan i Á. Nádudvari, O. Rahmonov szczegółowo przed-

Ryc. 4. Wizyta na palącym się zwałowisku po eksploatacji węgla kamiennego Anna-Wrzosy w Pszowie. Fot. J. Ciesielczuk

Ryc. 5. Grupowe zdjęcie termowizyjne uczestników wycieczki terenowej i zapożarowanego miejsca na hałdzie Anna-Wrzosy w Pszowie. Fot. A. Abramowicz

stawił zachowanie się roślinności w miejscach zapożarowanych, a J. Ciesielczuk – skład petrograficzny odpadów i mineralogię wykwitów. Przydatność kamery termowizyjnej (ryc. 5) do identyfikacji miejsc zapożarowanych zaprezentowała A. Abramowicz, a dr hab. Mariola Jabłońska, prof. UŚ, wraz z mgr. Mirosławem Szczyrbą zademonstrowali pracę terenowego mobilnego laboratorium do pomiaru gazów wydzielających się z palącej się hałdy. Uczestnicy wycieczki mieli możliwość pozyskania częściowo lub całkowicie przepalonych skał płonnych z zachowanymi skamieniałościami, a nawet węgla sapropelowego oraz doświadczenia skutków jazd motocrossowych po zapożarowanej hałdzie. Ostatnim punktem konferencji była wizyta w geoparku GEOSfera w Jaworznie, zlokalizowanym w nieczynnym kamieniołomie wapieni triasu środkowego, który był pozyskiwany do produkcji cementu. Gospodyni obiektu mgr Agnieszka Chećko wraz z dr. hab. Krzysztofem Szopą pokazali nam, jak można chronić lokalne dziedzictwo geologiczne i w warunkach relaksu realizować cele edukacyjne.

Materiały konferencyjne zostały opublikowane w 50. tomie czasopisma *Mineralogia – Special Papers*. Tom ten

liczy 105 stron, zawiera 73 abstrakty i trzy opisy stanowisk prezentowanych w terenie, napisane przez 233 autorów. Wszystkie abstrakty były adjustowane przez dr. Padhraiga Kennana.

XXVII Sesja Sekcji Petrologii Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego była kolejną z serii konferencji organizowanych corocznie w trzecim tygodniu października przez Sekcję Petrologii PTMin. Była ona doskonałą okazją do podzielenia się tym, nad czym pracujemy obecnie, zaprezentowania nowych wyników badań, żywych dyskusji i planowania współpracy. Spotkania te są niezwykle ważne, gdyż są okazją do integracji środowiska petrologów z różnych ośrodków naukowych. Sprzyjała temu doskonała atmosfera podczas obrad, sesji posterowych, spotkań nieformalnych, uroczystej kolacji i wycieczce terenowej.

Szczegółowy wykaz referatów i posterów, 50. tom czasopisma *Mineralogia – Special Papers* oraz dokumentacja fotograficzna z sesji są dostępne na stronie internetowej <https://ptmin2022.us.edu.pl/>

Justyna Ciesielczuk i Anna Abramowicz